

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Biblia, lat

Menardus <Eisnacensis>

[Basel], 8. Sept. 1477

Prologvs

[urn:nbn:de:bsz:31-295433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-295433)

Viginti et duas linguas esse apud hebreos. Syrorū q̄ lingua et caldeorum testatur: que hebreæ magna ex parte confinis est. Nam et ipsi vigintiduo elementa habent: eodem sono. s; diuersis characteribus. Samaritanū etiam pentateucū moysi totidem litteris scriptitant: figuris tantū et apicibus discrepantes. Tertius est esdras scribam legis et doctorem. post captā iherosolimā. et in restauratiōem templi sub zorobabel. alias litteras reperisse quibus nūc utimur: cū ad illud usq; tempus item samaritanorū et hebreorū characteres fuerint. In libro quoque numero rū. hoc eadē supputatio. s; leuiticū ac sacerdotū censu. mystice ostendit: et nomē dñi. tetragramaton in quibusdā grecis voluminibus. usq; hodie. antiquis expressum lris inuenimur. Sed et psalmi. tricessimus sextus. et centesimus decimus. et ceteri fundecim. et centesimus decimus octauus. et centesimus quadragessimus quartus. quāq; diuerso scribant metro: tamē eiusdem nūi texunt alphabeto. Et iheremie lamentatiōes. et oratio eius. solomonis q̄ in fine puerbia. ab eo loco in quo ait. Mulierem fortem quis inueniet: eisdem alphabetis vel incisiōibus supputant. Porro quāq; littere duplices apud hebreos sūt. caph. mem. nun. plex. sade. Aliter em scribunt per has. p̄cipia medietate usq; rectorū: aliter fines. Vñ et quicq; a plerisq; libri duplices estimant: samuel. malachim. dabeayamin. esdras. iheremias cū cynoth. id est lamentationibus suis. Quomō igitur vigintiduo elementa sunt. per que scribimur hebraice omne quod loquimur. et eorū incisiōis vox humana optendit: ita vigintiduo volumina supputant: quibus quasi litteris et exordijs. in dei doctrina tenera adhuc et lactens. viri iusti erudit infatigabiles. Primus apud eos lib. vocat breshith: quem nos genesim dicimur. Secundus eleamoth: qui exodus appellat. Tertius vagescra: id est leuiticus. Quartus vagedaber: quem nūm vocamur. Quintus eleadabarin: qui deuteronomiū p̄notatur. Hi sunt quicq; libri moysi: quos p̄rie thozach id est leges appellant. Scdm̄ p̄phetarū ordinē faciunt: et incipiūt a iehesu filio naue: qui apud illos

iosue bennun dicitur. Deinde subtextūt sophthim id est iudicū librum: et in eūdem cōp̄m gūt ruth. quia in diebus iudicū: facta eius narrat historia. Tertius sequit samuel: quē nos regnorū p̄mū et secundū dicimur. Quartus malachim id est regū: qui tertio et quarto regnorū volumine ostinetur. Meliusq; est multo malachim id est regū: q̄ malacoth id est regnorū dicere. Nō em multarū gentium describit regna: sed vni⁹ israelitici populi. qui tribubus duodecim ostinet. Quintus est ysaias. Sextus iheremias. Septimus ezechiel. Octauus liber duodecim p̄phetarū: qui apud illos vocat thareasra. Tertius ordo: agiographa possidet. Et p̄m⁹ liber incipit a iob. Secundus a dauid: quē quicq; incisiōnibus. et vno psalmoz volumine optendunt. Tertius est salomō: tres libros habens: per uerbia que illi parabolas id est masloth appellant. Quartus ecclesiasten id est coeleth. Quintus est canticū canticorū. quē titulo syriacis p̄notant. Sextus est daniel. Septimus dabeayamin id est verba dierū: quod significanti⁹ cronicon tocū diuine hystorie possum⁹ appellare: qui liber apud nos paralipomenon p̄m⁹ et secundus inscribitur. Octauus esdras: qui et ipse similis aquid grecos et latinos in duos libros diuisus est. Nonus hester. Atq; ita sūt parit veteris legis libri vigintiduo: id est moysi quicq; et p̄phetarū octo: agiographorū nouem. Quamq; nonnulli ruth. et cinoth in agiographa scriptent. et hos libros in suo putent numero supputandos: ac per hoc esse p̄sce legis libros vigintiquatuor quos sub nūo vigintiquatuor seniorū apocalipsis iohānis inducit. adorantes agnū et coronas suas p̄stratis vultibus offerentes: stantibus corā quatuor animalibus oculatis ante et retro id est in preteritum et in futurū respicientibus. et indefessa voce clamantibus. sanctus. sanctus. sanctus. domin⁹ deus omnipotens. qui erat. et qui est. et qui venturus est. Hic prologus scripturarum quasi galeatum p̄ncipium. omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinū conuenire potest: vt scire valeamus quidquid extra hos est. inter apocrypha esse ponendum. Igitur sapientia que vulgo salomonis inscribitur. et ihesu filij sirach liber. et iudith. et thobias et pastor non sūt in

canone. Machabeorum primū librum. hebraicum reperi. Secundus grecus est: quod ex ipsa phrasī probari potest. Que cum ita se habeant: obsecro te lector. ne labores meum reprehensionem estimas antiquorum. In templo dei. offert vnusquisq; quod potest. Alij aurum et argentum et lapides preciosos: alij bissum et purpuram et coccum offerunt et iacinctū. Nobiscum bene agitur: si obtulerimus pelles et caprarū pilos. Et tamen apostolus cōtempnibilia nostra magis necessaria iudicat. Vnde et tota illa tabernaculi pulcritudo. et per singulas species ecclesie presentis. futureq; distinctio pellibus tegitur et cilicijs: ardoremq; solis. et iniuriarū pmbriū. ea que viliora sunt prohibent. **L**ege ergo primū samuel. et malachim meum. **M**eum in quā meū. Quidquid enim crebrius vertendo. et emendando sollicitius. et didicimus et tenemus: nostrū est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas. vel inter pretem me estimato si gratus es: vel parafrahem si ingratus. quamq; michi omnino conscius non sim. mutasse me quippiam de hebraica veritate. **C**erte si incredulus es. lege grecos codices et latinos. et confer cū his opusculis que nuper emendauimus: et vbi cūq; discrepare inter se videris inter oga quemlibet hebreorū. cui magis accomodare debeas fidem: et si nostra firmauerit. puto qd eum nō estimas comiectore: vt in eodē loco mecū similiter diuinarit. **S**ed et vos famulas cristi rogo que domini discubentis preciosissima fidei mirra vugitis caput. que nequaquam saluatorem queritis in sepulcro. quibus iam ad patrem xps ascendit: vt cōtra latrantes canes qui aduersum me rabido ore deseniūt. et circueunt ciuitatem. atq; in eo se doctos arbitrantur si alijs detrahant: orationū vestrarū clipeos opponatis. **E**go sciens humilitatē meam illius semper sententie recordabor. **D**ixi custodiam vias meas: vt nō deliquā i lingua mea. **P**osui ori meo custodiā: cū cōsisteret peccator aduersum me. **O**bmūtui et humiliatus sum: et filii dei bonis.

Incipit primus liber regū. Capitulum primū.

Vit vir vnus de ramatha in sopherim. de monte efraim: et nōm ei helchana. filius iteroboam. filius heliu filij thau filij suph. et fraterus: et habuit duas uxores: nōm vni ana: et nomen secūde fenēna. **F**uerūtq; fenenne filij: anne autē non erant liberi. **E**t ascēdebat vir ille d ciuitate sua statutis diebus: vt adoraret et sacrificaret dño exercitū in sylo. **E**rāt autē ibi duo filij heli. ofni et phimees: sacerdotes dñi. **V**enit ergo dies et imolauit helchana. deditq; fenenne uxori sue et cunctis filijs ei et filiabus ptes. **A**nne autē dedit ptem vnā tristis. quia annā diligebat. **D**ominus autē concluderat vuluam ei. **A**ffligebat q; eam emula eius et vehementer agebat: intantū vt exprobraret qd dñs oclulisset vuluam eius. **S**icq; faciebat p singulos annos. cūq; redeūte tempe ascēderent ad templū dñi: et sic puocabat eā. **P**orro illa flebat: et non capiebat cibū. **D**ixit ergo ei helchana vir suus. **A**nna cur fles. et quare non comedis: et quamobrem affligitur cor tuum. **N**ūquid non ego melior tibi sum qm decem filij. **S**urrexit autē anna: postq; comederat et biberat in silo. **E**t hely sacerdote sedente sup sellam ante postes domus dñi. cum esset anna amaro animo. orauit ad dominū flens largitē: et votum vouit dicens. **D**ñe exercitū si respiciens videris afflictionem famule tue. et recordat⁹ mei fueris nec oblitus ancille tue. dederisq; serue tue sexū virile. dabo eū dño oib; diebus vite ei⁹: et nouacula nō ascēdet super caput ei⁹. **F**actum est autē cū illa multiplicaret pces coram dño: vt hely obseruaret os eius. **P**orro anna loquebat in corde suo. tantūq; labia eius mouebantur: et vox penitus nō audiebat. **E**stimauit ergo eam hely temulentā: dixitq; ei. **V**squeq; ebria eris. **D**irige paulisper vinū qmades. **R**espondens anna. nequaquam inquit domine mi. **N**am mulier infelix nimis ego sū: vinūq; et omne quod inebriare potest non bibi: sed effudi animā meā in cōspectu dñi. **N**e reputes ancillam tuā quasi vnā de filiabus belial. quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum vsq; in pñs. **T**unc hely ait ei. vade in pace. et deus isrl det tibi